

Wittewierum

Emo van Wittewierum

De bescheiden kerk die op deze plaats staat doet niet vermoeden dat hier in de Middeleeuwen een van de grootste kloosters van Groningen stond. Rond 1300 herbergde dit klooster maar liefst duizend nonnen en monniken. De huidige kerk is bovenop de fundamenten van de kloosterkerk gebouwd. Door de vloer heen zijn de resten hiervan nog te zien en kun je zoals het ware achthonderd jaar terug in de tijd kijken.

De kerk van Wittewierum

De bescheiden kerk die op deze plaats staat doet niet vermoeden dat hier in de Middeleeuwen een van de grootste kloosters van Groningen stond. Rond 1300 herbergde dit klooster maar liefst duizend nonnen en monniken. De huidige kerk is bovenop de fundamenten van de kloosterkerk gebouwd. Door de vloer heen zijn de resten hiervan nog te zien en kun je zoals het ware achthonderd jaar terug in de tijd kijken. Over de geschiedenis van dit klooster is veel bekend, doordat de kloosterkroniek bewaard is gebleven.

Het klooster werd in 1212 gesticht door Emo van Huizinge. Emo was een ambitieuze priester met een grote honger naar kennis. Hij had gestudeerd in Parijs, Orleans en Oxford, waar hij de eerste buitenlandse student was. Teruggekeerd op zijn geboortegrond, aanvaarde hij het ambt van schoolmeester en predikant. Voor iemand met een dergelijke vooropleiding was dit maar een eenvoudige betrekking en waarschijnlijk ook niet uitdagend genoeg. Toen zijn oom vroeg of hij hem wilde helpen bij het zijn noodlijdende kloostertje, pakte hij dit aanbod met beide handen aan. In enkele jaren wist hij er een florerende onderneming van te maken, maar niet voordat een aantal tegenslagen overwonnen waren.

Schenking

In 1211 schonken de bewoners van het plaatsje Wierum hun parochiekerk aan het klooster. Dit was voor Emo een uitkomst, omdat tot dat moment het klooster in Romerswerf nog een dubbelklooster was waar zowel nonnen als monniken samenwoonden. Dit kon eigenlijk niet volgens de premonstratenzer leer, dus toen de kerk in Wierum werd geschonken konden de monniken hier hun eigen vesting stichten. Het klooster kreeg de naam Bloemhof, een verwijzing naar het paradijs. Het plaatsje ging later Wittewierum hetten, vernoemd naar de witte monnikspijen van de premonstratenzer monniken. Deze schenking bracht echter moeilijkheden met zich mee. Een Friese edelman, Ernestus Gerlenga, tekende bezwaar aan tegen de schenking van de kerk. Waarschijnlijk was zijn zoon pastoor van de kerk en zou hij deze functie door deze schenking verliezen. Doordat zijn vader de bisschop van

Münster in een eerder conflict steun had verleend, werd Ernestus nu door de bisschop gesteund. Door dit politieke machtspelletje dreigde Emo nu zijn klooster kwijt te raken. Er zat niets anders op dan hogerop steun te zoeken. Samen met zijn vriend Hendrik vertrok hij op 9 november 1211 van Nijeklooster ter voet naar Rome, om bij de paus zijn gelijk te halen.

Lange reis naar Rome

In 72 dagen reisde Emo naar Rome. Eerst ging de reis naar Prémontré waar de abt hem een schitterende aanbevelingsbrief meegaf, waarin hij Emo volledige steun gaf. Midden in de winter stak Emo de Alpen over. Hoewel de winters toen minder streng waren, was het in die tijd was het een waagstuk waar bijna niemand zich aan durfde te wagen. Emo had echter haast, dus hij kon niet wachten tot het voorjaar geworden was en de weg beter begaanbaar. In Rome stuitte hij op de stroperigheid van de ambtelijke molen rond het Vaticaan. Het kostte hem maar liefst vijftig dagen voordat hij het gewenste document verkregen had. Maar toen had hij dan ook een oorkonde waarin paus Innocentius III hem volledig in het gelijk stelde. Na vijftig dagen in Rome was Emo's geld op.

De reis van abt Emo

Omdat zijn reserves zo geslonken waren, en uit veiligheid, gaf Emo de brief mee als onderpand aan een groep reishandelaren in ruil voor geld. In Bologna zouden ze elkaar weer treffen. De handelaars waren echter onderweg overvallen en het belangrijke document was dus verloren. Deze tegenslag moet Emo wanhopig hebben gemaakt. Hij werd ziek. Hendrik keerde nu alleen naar Rome terug om nogmaals het gewenste document te bemachtigen. Ditmaal ging er veel minder tijd overheen. Opvallend is dat de brief van de paus niet in de kroniek is opgenomen, terwijl de lovende aanbevelingsbrief van de abt van Prémontré in zijn geheel in de kroniek staat. Wellicht beviel de tekst hem minder dan hij deed voorkomen? Bij terugkomst in Bologna bleek Emo weer hersteld te zijn. De terugreis verliep spoedig. Via de Rijn reisden ze nu per schip naar Keulen, om van daaruit lopend huiswaarts te keren.

Geschil afgekocht

Het bezit van de kerk bleek bij thuiskomst nog geen uitgemaakte zaak: Emo moest Ernestus geld geven om het geschil om de kerk af te kopen. Waarschijnlijk is de kerk in Wittewierum lange tijd zowel als parochiekerk en kloosterkerk gebruikt en betaalde het klooster jaarlijks een erfpacht aan Ernestus. Dit erfpacht werd echter in 1217 verbroken toen de voormalige pastoor, de zoon van Ernestus zijn recht weer kwam opeisen. Hij was uit positie als pastoor in Loppersum gezet. Zijn vader kwam hiertegen in het geweer en probeerde met zijn privélegertje zijn zin door te drijven. De kerk in Loppersum sneuvelde bij deze actie in een brand. Ernestus verloor nu alle steun in Wittewierum en de kerk behoorde nu definitief toe tot het klooster Bloemhof.

De huidige kerk van Wittewierum

Helemaal gerust over de gang van zaken was Emo niet. Dat hij het met Ernestus op een akkoordje had moeten gooien en in feite geld had betaald voor een kerkelijk ambt, was officieel verboden door de katholieke kerk. De overstromingen in de jaren daarop interpreteerde hij dan ook als een zondvloed, ten straffe van zijn zonden. Veel schade bracht het echter niet toe aan het klooster, dat in de opeenvolgende jaren wist uit te groeien tot een van de grootste van de Nederlanden. Het kunstwerk dat nu op het kerkhof staat, herinnert aan de monniken die hier ooit leefden en nu diep onder de grond rusten.

